

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARGA XORIJIY TILLARNI O‘RGATISHNING ZAMONAVIY USUL VA VOSITALARI

Turdiyeva Gulbahor Salom qizi
TerPI magistri

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o‘rgatishda foydalanish mumkin bo‘lgan va natijasi yuqori bo‘ladigan zamonaviy usullar va ularni maktabgacha yoshdagi bolalarda qo‘llash haqida atroflicha fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: ingliz tili, Zaytsev usuli, Glenn Doman usuli, fonetika, nutq, Maktabgacha yoshi, ayniqsa, Ingliz tilini o‘rganishni boshlash uchun juda qulaydir: bu yoshdagi bolalar til hodisalariga nisbatan sezgirligi bilan ajralib turadi, ular o‘zlarining nutq tajribalarini, tilning "sirlarini" tushunishga qiziqishadi. Ular kichik hajmni osongina va qat'iy eslashadi til materialini va uni yaxshilab ko‘paytirish zarur. Yoshi bilan bu qulay omillar kuchini yo‘qotadi.

Ingliz tilni o‘rganish uchun erta yosh afzalroq bo‘lishining yana bir sababi bor. Bola qancha yosh bo‘lsa, shuncha kamroq bo‘ladi so‘z boyligi yilda mahalliy til, ammo shu bilan birga uning nutqiga bo‘lgan ehtiyojlari ham kam: kichik bolada aloqa sohalari katta yoshdagilarga qaraganda kamroq, u hali murakkab aloqa muammolarini hal qilishi shart emas. Bu shuni anglatadiki, u Ingliz tilini o‘zlashtirganda, ona va Ingliz tillaridagi imkoniyatlar orasidagi bunday katta farqni sezmaydi va uning muvaffaqiyat hissi kattaroq bolalarnikiga qaraganda yorqinroq bo‘ladi.¹

Bolalarni o‘qitish - bu maktabgacha yoshdagi bolalari va kattalarga qaraganda mutlaqo boshqacha uslubiy yondashuvni talab qiladigan juda qiyin masala. Agar kattalar Ingliz tilida gaplashsa, bu uning boshqalarga o‘rgatishi mumkin degani emas. Uslubiy jihatdan qiyin mashg‘ulotlarga duch kelganda, bolalar uzoq vaqt davomida Ingliz tilidan nafratlanishlari va o‘z qobiliyatlariga bo‘lgan ishonchlarini yo‘qotishlari mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan faqat tajribali mutaxassislar ishlashi kerak.

¹ Yershova, Y., DeJaeghere, J., & Mestenhauser, J. Thinking not as usual: Adding the intercultural perspective. Journal of Studies of International Education, 2000.

Maktabgacha yoshda, ingliz tilini o‘qitishda, bolalar asta-sekin kommunikativ kompetensiya asoslarini rivojlantiradilar, bu ingliz tilini o‘rganishning dastlabki bosqichida quyidagi jihatlarni o‘z ichiga oladi:

- fonetik nuqtai nazardan to‘g‘ri takrorlash qobiliyati inglizcha so‘zlar pedagog, ona tili yoki ma‘ruzachining orqasida, ya‘ni eshitish diqqatini, fonetik eshitish va to‘g‘ri talaffuzni bosqichma-bosqich shakllantirish;

- inglizcha so‘z boyligini o‘zlashtirish, birlashtirish va faollashtirish;

- ma‘lum miqdordagi sodda grammatik tuzilmalarni o‘zlashtirish, izchil bayon tuzish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o‘rgatishning o‘ziga xos xususiyati shundaki, u shunchaki stolda o‘tirib, kitob va daftarlarni varaqlamaydi. Jarayon zerikarli bo‘lmasligi kerak va bolalarning o‘zlari bilimga intilishlari kerak. Bolalar aniq fikr yuritadilar, hamma narsani tom ma‘noda tushunadilar, oddiy jumlar bilan gapiradilar. Agar pedagog biror narsani tushuntirsa, u vizualizatsiyadan, misoldan foydalanadi. Shuning uchun maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ingliz tili o‘yindir. Faqat bu shakl orqali ijobiy natijalarga erishish va bolada Ingliz tiliga ijobiy munosabatni shakllantirish mumkin.

Glenn Doman usuli

Rossiyada maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o‘rgatish usuli mashhur bo‘lib, uning muallifi Glen Doman. U bolalar bog‘chalarida ham, turli bolalar klublarida ham, uyda ota-onalarda ham qo‘llaniladi. 6-7 oylikdan boshlab chaqaloqlarga xorijiy so‘zni baland ovozda talaffuz qilishda so‘zlar tasvirlangan kartalar ko‘rsatiladi. Bola rasmni eslab qoladi va kartalarni muntazam, lekin uzoq muddatli emas, takroriy ko‘rish bilan yangi so‘zlarni o‘rganadi. Keyinchalik, turli xil kartalar kombinatsiyasi bilan o‘yin o‘ynash, taqdimotlarni ko‘rsatish samaralidir. Glenn Doman usuli bo‘yicha o‘rganishda bolaning roli passiv, ammo bunday vizual shaklda unga yangi lug‘atni yodlash qiyin emas.²

Zaytsev usuli.

Keyingi keng tarqalgan texnika - Nikolay Zaitsev. Kichkintoylar uchun ham, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ham mos keladi. Kichik yoshdagi bolalarni o‘rgatish uchun o‘qituvchi (yoki ota-onalar) ularga so‘zlarni

² SH.I.Musayeva Ingliz tilini o‘qitishda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining roli. PEDAGOGS international research journal. Volume2, Issue-1, January–2022

shakllantirish uchun bo‘g‘inlar bilan maxsus mo‘ljallangan bloklarni beradi. Bular. yodlash o‘ynoqi va vizual shaklda sodir bo‘ladi. Keyingi bosqich ham zarlardan foydalanadi. Asosiy g‘oya - ingliz tilida gaplar tuzish algoritmini aniq va sodda qilish. Gapning har bir a‘zosi uchun ma’lum bir rang mavjud va bola ranglar tartibini yodlab, aytaylik, inkor jumlar uchun diktant ostida so‘zlarni qurishga o‘rgatadi. Bu bolalar uchun oson ish emas, lekin uning samaradorligi isbotlangan. Metodika shuningdek, turli xil qo‘llanmalar va jadvallarni o‘z ichiga oladi, buning yordamida ota-onalarning o‘zlari darslarni osongina o‘tkazishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yershova, Y., DeJaeghere, J., & Mestenhauser, J. Thinking not as usual: Adding the intercultural perspective. Journal of Studies of International Education, 2000.
2. SH.I.Musayeva ingliz tilini o‘qitishda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining roli. PEDAGOGS international research journal. Volume2, Issue-1, January–2022

Research Science and Innovation House